

Stanko Lasić
(župnik, Smokvica na Korčuli)

POSEBNA PITANJA O ŠTOVANJU EUHARISTIJE DANAS

Govoreći o ovoj temi želim ukazati na neka pitanja i neke probleme koje sebi postavljamo u svom svećeničkom životu i s kojima se susrećemo u svom pastoralnom radu. Predavanje je zamišljeno vrlo konkretno. To znači da pitanja i odgovori moraju biti praktične, a ne teorijske naravi. Osim toga, ovdje ne bi smio biti govor o nečem davnom i stranom, nego o onom što se događa danas među nama, na ovom našem području.

Svećenik je u opasnosti da samo drugima govori, a ne i sebi. Zato se događa da on teško razumije druge, i a drugi njega. Ja ovdje želim izbjeći tu opasnost. Stoga naprije govorim o svećeniku kao štovatelju Euharistije, a onda o štovanju Euharistije u župnoj zajednici. Na to su me potakle i riječi Sv. Zbora za bogoštovlje: »Neka se vjernici trude, svaki prema svom načinu života, štovati Krista Gospodina u sakramentu. A pastiri neka im u tom prednjače i na to ih potiču.«¹ Zbog toga se i predavanje dijeli na dva dijela: 1. Svećenik i štovanje Euharistije; 2. Štovanje Euharistije u župnoj zajednici.

Premda — strogo govoreći — ovdje ne bi trebalo govoriti o svetkovanju spomen - čina Gospodinova, ipak i u prvom i u drugom dijelu dosta prostora posvećujem upravo tom pitanju, jer »euharistijski misterij treba uvijek promatrati u svem njegovu opsegu, kako u samoj celebraciji mise, tako i u štovanju svetih prilika koje se čuvaju poslije mise da bi se milost žrtve šire primijenila.«²

1. Svećenik i štovanje Euharistije

a) Svećenik i sv. misa

Štovanje Euharistije kod svećenika možemo razlikovati službeno i privatno. U službenom štovanju centralno mjesto zauzima svakodnevno misno slavlje. »U misteriju euharistijske žrtve, u kojem svećenici izvršuju svoj glavni zadatak, neprestano se ostvaruje djelo našeg otkupljenja.«³

Sveta misa mora za svećenika biti glavni događaj dana, najsvetiji svećenički čin, susret s Kristom s kojim i u ime kojega prinosi žrtvu ne-

¹ Rimski obrednik, Sveta pričest i štovanje euharistijskog otajstva izvan mise, br. 80, (KS, Zagreb 1974).

² Sv. Kongr. obreda, Uputa o štovanju euharistijskog misterija, br. 3g, (KS, Zagreb 1967).

³ II. vat., Presbyterorum ordinis, br. 13.

beskom Ocu za sve ljude. »Kao službenici svetoga prezbiteri — napose u žrtvi mise — na osobit način vrše ulogu osobe Krista koji je samoga sebe predao za žrtvu da posveti ljude.«⁴

Koncil je tu misao posebno naglasio u dogmatskoj konstituciji o Crkvi: Svećenici »svoju svetu službu najviše vrše u euharistijskom bogoslužju ili sinaksi, gdje radeći kao predstavnici Krista i proglašujući njegov misterij, sjedinjenju molitve vjernika sa žrtvom njihove Glave, i u žrtvi mise prikazuju i namijenjuju sve do Gospodinova dolaska jedinu Žrtvu Novoga zavjeta, tj. žrtvu Krista koji se Ocu jedanput prikazao kao neporočna žrtva.«⁵

»Zato ona predstavlja središte i korijen čitavog života prezbitera, tako da svećeničko srce ono što se zbiva na žrtvenom oltaru nastoji primijeniti na sebe. Ovo se ne može postići ako sami svećenici po molitvi ne ulaze uvijek sve dublje u Kristovu tajnu.«⁶

Svećenik je, dakle, neodvojivo povezan s Euharistijom. Zato on mora svoj rad tako rasporediti da za tu svoju glavnu službu uvijek ima vremena. Čovjek danas, međutim, ima svega više nego vremena. Uvukla se nekakva napetost i žurba u život jer su se poslovi umnožili. U mnoštvu tih dužnosti i poslova nije lako pogoditi što je najvažnije. Svećenik bi to morao znati. Za euharistijsku službu on ne bi smio ne imati vremena, tu mu se nikad ne bi smjelo žuriti. Stoga djeluje jako nezgodno kad svećenik jedva čeka da završi svetu misu, zbog nekog drugog posla ili putovanja; kad ne obavlja pripreme ni zahvale za sv. misu; kad odmah iz auta ide na oltar a s oltara odmah ide iz crkve; kad ne zna kleknuti pred svetohranište. Upravo zbog toga smatralo se potrebnim upozoriti: »Kad svećenik slavi Euharistiju, mora Bogu i narodu služiti dostojanstveno i ponizno te se tako vladati i izgovarati božanske riječi da vjernike podsjeća na živu Kristovu prisutnost.«⁷ Da bi se to postiglo, potrebno se za euharistijsku službu dostojno pripraviti. Ta priprava uključuje svakodnevno razmatranje, sabranu molitvu Časoslova, prethodno čitanje misnih čitanja i spremanje kratkog uvoda u njih, ako ne i homilije. Takva priprava doprinijet će da svećenik na oltaru bude sabraniji, mirniji, razumljiviji. Dakako, za sve to treba vremena. Možda će zbog toga ostati nezavršeni drugi poslovi i dužnosti. No, svećenik će tako »svojim služenjem koje počinje navješćavanjem Evandjelja crpsti svoju snagu i moć iz Kristove žrtve«⁸ za sva svoje druge svakodnevne dužnosti.

Ovdje je potrebno spomenuti još jednu vrlo važnu dužnost svećenika u vezi sa slavljenjem Euharistije. To je dolična zahvala nakon sv. mise. Iako ona nije službeno predviđena, osim kratke šutnje iza svete pričesti u kojoj »sudionici svetog slavlja hvale i mole Boga u svom srcu«,⁹ ipak je

⁴ Isto mj.

⁵ *Lumen gentium*, br. 28.

⁶ *Presbyterorum ordinis*, br. 14.

⁷ *Opća uredba Rimskog misala*, br. 60.

⁸ *Presbyterorum ordinis*, br. 2.

⁹ *Opća uredba Rimskog misala*, br. 23.

vrlo potrebna. Nju je Pavao VI. vruće preporučio vjernicima: »Švaki dan, ako je moguće, neka vjernici u što većem broju aktivno sudjeluju u žrtvi mise krijepeći se pravilno i pobožno svetom pričešću i neka uzvrate Kristu Gospodinu za toliki dar doličnom zahvalom.«¹⁰ Ono što se proporuča vjernicima, to se još više proporuča i svećenicima.

b) *Zajedništvo svećenika*

Ideja bratskog jedinstva jedna je od najvećih, najmoćnijih i danas najzavodljivijih ideja koje se stvaraju oko Euharistije. Nju odlično razvija ovlast koncelebracije koju su svećenici gotovo oduševljeno primili. Koncelebracija pak ne bi mogla izražavati međusobno svećeničko jedinstvo kad se u nju ne bi unosilo i duhovno jedinstvo, tj. jedinstvo duša i srdaca.¹¹

Svećeničko, dakle, zajedništvo, o kojem se danas mnogo govori i piše i koje je II. vatikanski koncil živo preporučio, mora započinjati i završavati na oltaru. »Snagom svoga svetog ređenja i misije svi su svećenici međusobom vezani tijesnim bratstvom, koje se mora dragovoljno i rado očitovati u uzajamnoj pomoći, i duhovnoj i materijalnoj, i pastoralnoj i osobnoj, na sastancima i u zajedništvu života, rada i ljubavi.«¹²

Ljubav je temelj i najčvršća veza toga zajedništva. Ona neće biti izražena samo lijepim i utješnim riječima, nego će biti djelotvorna. Svećenik će tako rado odlaziti na svećeničke sastanke i skupove, posjećivat će braću i veslit se njihovim posjetima, osobito će pomagati i posjećivati stare i bolesne svećenike, materijalno pomagati siromašne, tješiti žalosne. Tako će uvijek osjećat da nije sam, a to je vrlo važno. Svećenici se danas najviše tuže na tu osamljenost, možda i zato što nemaju drugih velikih problema. Svećeničko zajedništvo i međusobno razumijevanje najbolji je lijek za tu ranu. Nema ništa ljepše niti za vjernike poticajnije kao kad se svećenici jednog dekanata ili jedne regije vole, surađuju, posjećuju, pomažu i kad to svoje zajedništvo tako često svjedoče u euharistijskom slavlju. Kad bi se takvo zajedništvo ostvarilo u cijeloj biskupiji, zajedno s biskupom, onda bi se u njoj lako svladale sve poteškoće.

c) *Svećenik i štovanje Euharistije izvan Mise*

Svi oblici štovanja Euharistije vezani su za misno slavlje.¹³ Tu spadaju euharistijski blagoslovi, klanjanja, procesije, pohodi, kongresi itd. Svi ti oblici štovanja Euharistije treba da proizlaze iz štovanja misne žrtve. »Da

¹⁰ Enciklika *Mysterium fidei*, AAS 57 (1965) 771.

¹¹ Usp. V. Mercep, *Euharistija u životu pokoncilskog svećenika*, *Obnovljeni život*, br. 3/1973., str. 252.

¹² *Lumen gentium*, br. 28.

¹³ Usp. Opća uredba Rimskog misala, br. 1.

bismo se mogli okoristiti Misom i stvarno dušom i srcem biti prisutni . . . , potrebno je da se njezino otajstvo malo-pomalo ukorijeni u našoj svijesti i tako da se, duhom i srcem, spremimo na onaj brz, neobično bogat i kompleksan čin kad se Isusova žrtva bude odvijala u našim rukama. Ništa u tom pogledu ne može nadomjestiti euharistijsku pobožnost, koju nam je namrla tradicija, tj. čašćenje Kristove prisutnosti izvan liturgijske akcije, kontemplacija Otajstva, koje se odvija na oltaru, šutnja čovjeka pred Božjim oltarom, klanjanje pred Hostijom koje prelazi u hvalu, u zahvalu, kajanje i u prošnju. Tako se čovjek koji će aktivno sudjelovati u Misi sprema preko čovjeka koji se navikao na podnožju oltara šutjeti, slušati, adorirati.«¹⁴ To isto i Koncil naglašava: »Da bi (svećenici) svoju službu vjerno vršili, neka im bude na srcu dnevni razgovor s Kristom Gospodinom u posjećivanju i osobnom čašćenju presvete Euharistije.«¹⁵

Svećenik mora biti svjestan da vrijeme provedeno pred Presvetim nije izgubljeno vrijeme. Naprotiv, to je najbolje iskorišteno vrijeme, jer će iz tih susreta s Kristom crpsti snagu za sebe, tu će započinjati njegova priprava za propovijed i katehezu, tu će mu najlakše sinuti ideja koju kadikad uzalud traži po priručnicima i knjigama. Svećeniku koji živi takav euharistijski život neće biti teško propovijedati i katehizirati o Euharistiji.

d) *Stav svećenika prema liturgijskim propisima*

Koncil je na više mjesta naglasio kako »liturgijski čini nisu privatni čini; oni su slavlje Crkve koja je 'otajstvo jedinstva' — sveti puk pod biskupima okupljen i uređen . . .« Stoga u »liturgijskim obredima neka svatko, bio služitelj ili vjernik, vrši svoju službu i čini samo ono i sve ono što na nj spada prema naravi obreda i prema liturgijskim propisima.«¹⁶ Crkva je predvidjela i odredila tko ima pravo bdjeti nad pravilnim obavljanjem liturgijskih čina, posebno misnog slavlja: »Osim vrhovne crkvene vlasti i po propisu prava, biskupa i biskupskih konferencija nitko, pa ni svećenik ne smije na svoju ruku išta u liturgiji, naročito u celebraciji Euharistije, dodati, oduzeti ili izmijeniti. Stoga neka svećenicima bude na srcu da tako predsjedaju euharistijskom svetkovanju da vjernici znaju da ne sudjeluju u javnom crkvenom bogoslužju kojeg je upravljanje sam Krist povjerio apostolima i njihovim nasljednicima.«¹⁷ »Stoga nijedna misa, kao što također nijedan drugi liturgijski čin, nije čisto privatni čin, nego je to svetkovanje Crkve ukoliko je ona društvo uređeno po položajima i službama u kojem svatko djeluje prema vlastitom položaju i vlastitoj službi.«¹⁸ T. Šagi-Bunić, komentirajući te odredbe, s pravom veli: »Svećenik sam nema prava vlastitim auktoritetom u euharistijskoj cele-

¹⁴ V. Merćep, nav. mj., str. 255.

¹⁵ Presbyterorum ordinis, br. 18.

¹⁶ Konstitucija o sv. liturgiji, *Sacrosantum concilium*, br. 26., 28.

¹⁷ Uputa o štovanju euharistijskog misterija, br. 45.

¹⁸ Isto mj., br. 3d.

braciji ukidati obrede ili uvodit druge, osim dakako onih detalja koji su mu dani samim propisima. Kad bi dakle, neki svećenik, proučivši gornja načela, zaključio da bi neki drugi obredi bolje odgovarali tim načelima, nego što odgovaraju oni koje sada prema liturgijskim propisima imamo, pa bi sam na vlastitu odgovornost dosadašnje ukinio i nove uveo, on ne bi radio u skladu s ispravnim načelima euharistijske teologije... On ima pravo takve nove prijedloge iznositi crkvenim poglavarima, o njima u javnosti pisati i slično, ali nema pravo sam ih na svoju ruku uvoditi.«¹⁹

Iz tih riječi odviše je jasno kako su liturgijski čini sveti, nad kojima crkveni poglavari moraju bdjeti i o njima voditi brigu, a svećenik ih mora vršiti prema predviđenim propisima. Stoga je vrlo neugodno, nedolično i nepravilno kad svećenik na svoju ruku mijenja pojedine obrasce, zamjenjuje ili dodaje pojedine riječi prema svom nahođenju. Još je neukusnije ako svećenik nije, ni nakon deset godina od liturgijske reforme, naučio pravilno slaviti svetu misu i pravilno obavljati druge liturgijske čine. Na žalost, nije to rijetkost u našim krajevima. Nepravilnosti se čine ne samo u privatnim celebracijama već i na javnim skupovima, sastancima i proslavama. Koliko god biskupi upozoravaju u svojim okružnicama na te propuste, oni se ne liječe tim upozorenjima i opomenama. Stoga bi ih trebalo rješavati unutar manjih zajednica i dekanata.

2. Štovanje Euharistije u župnoj zajednici

a) *Aktivno sudjelovanje vjernika*

Jedan od glavnih plodova pokoncilskog nastojanja Crkve s obzirom na Euharistiju morao bi biti u tom da se misao i molitva vjernika usredotoči na svetu misu kako bi oni u njoj što aktivnije sudjelovali. Ako danas kod prosječnog vjernika susrećemo veću svijest da Euharistiju treba proživljavati i aktivno sudjelovati u misnom slavlju, onda je to posljedica dugog povijesnog razvoja života Crkve. Prisustvovati misi smatralo se u srednjem vijeku najvažnijim dobrim dijelom koje može učiniti kršćanin, posebno kad bi se misa prikazivala za duše u čistilištu. Nakon Tridentinskog sabora u katoličkoj teologiji razvila se specijalna nauka o žrtvi. Općenito govoreći, razvoj je išao putem promatranja Euharistije kao sredstva i kao uzvišene tajne, a ne toliko kao čina zajednice. II. vatikanski sabor ne pristupa apologetski euharistijskom misteriju, nego više pozitivno ističući sve bogatstvo koje taj misterij krije za život naroda Božjega. Takav pristup Euharistiji pripremio je suvremeni razvoj teološke misli koja se vratila izvorima i ponovno otkrila biblijske i patrističke teme o Euharistiji. Za daljnje teološko usmjerenje veoma je važna spomenuta Uputa o štovanju euharistijskog misterija, koju je izdala Sveta kongregacija obreda 25. V. 1967. Ona govori o samom slavljenju večere Gospodnje i njegova spomen - čina i o štovanju presvete Euharistije kao stalnog sakramenta.

¹⁹ Isto mj., str. 57.

Za misu pak veli da je ona ujedno i nerazdvojivo žrtva, spomen - čin smrti i uskrsnuća Gospodinova, i sveta gozba što je svetkuje zajednica Crkve.²⁰

Očekivanja Koncila nisu iznevjerena, jer je sudjelovanje u misi poslije liturgijske reforme znatno bolje. S brojem sudionika pak ne možemo biti zadovoljni. Sa svih strana naime dolaze glasovi kako taj broj naglo opada, osobito zadnjih 7,8 godina.

Mi pastoralni radnici to u svojim zajednicama doživljavamo vrlo teško. To je naš teški križ koji nam pritišće ramena. Iz dana u dan crkve nam priznaje. Nije tome sigurno kriva liturgijska reforma, nego mnogo složeniji razlozi koje treba proučavati. Ima tu posla za biskupe, teologe, sociologe, psihologe, a najviše za svećenike u pastvi koji podnose najveći teret dana i žege.

b) *Euharistija temelj zajedništva*

Budući da ovdje nije moguće analizirati sve faktore koji utječu na opadanje učesnika kod sv. mise, zadržat ću se samo kod jednog koji je vrlo važan, ako ne i najvažniji, a na njega je upozorio i naš kardinal dr. Franjo Šeper.

Euharistija mora u prvom redu ljudima biti mjesto i put zajedništva. Crkva kao takva treba da se pred očima svijeta očituje kao zajednica spašenih, kao zajednica onih koji su egzistencijalno vezani među sobom i koji stvarno proživljavaju tu povezanost. Jedna od najtežih i najtragičnijih pojava koje su se usidrile u srcima ljudi danas jest osjećaj osamljenosti, odijeljenosti osobe od osobe, nemogućnosti naći autentičan susret čovjeka s čovjekom kao osobe s osobom koje su međusobno različite a ipak potrebne uzajamnih veza. Moderni život i standard života, mjesto da pruže lijek, često produbljuju tu osamljenost. U našim gradovima stanari jedne te iste kuće u velikim blokovima uopće se ne poznaju. Opaža se stanovita razdijeljenost i među članovima iste obitelji. Samodostatnost, koju ljudi navani danas ističu, a većinom je samo poza kojom se želi prikriti intimno nezadovoljstvo.²¹

Ono što je nekada bila karakteristika velikih gradova, danas je ušlo i u najmanja sela. Ljudi se danas i po selima tuže najviše baš na tu osamljenost, odijeljenost, ostavljenost, nerazumijevanje. Osobito je tim pogođen stariji svijet koji se nekad u selu osjećao sigurnim i nije strahovao za svoju starost. Zemlja je bila velika garancija osiguranja i brige djece i unučadi. Danas su se prilike izmijenile. Po selima susrećemo mnoge opustjele kuće, ili su u njima samo pokojni starac i starica koji čekaju smrt.

²⁰ Usp. J. Kolanović, *Euharistija kao memorijal, spomen - čin, Bogoslovska smotra*, br. 3-4/1968., str. 303-304.

²¹ Usp. Franjo kard. Šeper, *Današnji čovjek i Euharistija, Sveci*, br.1, str. - 22-23.

Nekada tako lagodan život na selu postao je nervozan i nemoguć. Svatko se tuži da nema vremena ni za sebe, a kamoli za drugoga. Čak se nema vremena ni za bolesnike i djecu. Stoga ih se šalje u bolnice i obdaništa pod parolom da im bude bolje, a pravi je razlog da ne smetaju u kući. Nestalo je zajedništva na njivama gdje se nekada radilo zajednički, danas u jednoga sutra u drugoga; nestaje dobrovoljaca za zajedničke akcije i potrebe, teško je skupiti grupu ljudi kad treba kakav veći posao. Priredivači tradicionalnih pokladnih zabava i plesova tuže se da mladi nemaju interesa za to. Nije onda čudo što crkve pustoše i klupe ostaju prazne, jer stariji — koji su u njima sjedili — izumiru, a mladi sporo nadolaze.

Glavni razlog svega toga jest pomanjkanje ljubavi koja je temelj zajedništva i najčvršća veza među ljudima. Egoizam je uzdrmao taj temelj. Čovjek koji se uvlači u sama sebe zaboravlja voljeti i zato ostaje sam. Na njivi takvog života buja korov svega onoga što je suprotno ljubavi: ogovaranje, klevetanje, mržnja, osveta, ili — blaže rečeno: samodostatnost, oholost, začahurenost, sebičnost. Ljudi postaju tvrdi, nepopustljivi, samouvjereni, svjesni da samo oni imaju pravo. S takvima je onda teško raditi. Jedan primjer iz vlastitog iskustva to potvrđuje. Čovjek tridesetih godina, koji se inače smatra kršćaninom i kojega žena i djeca svake nedjelje dolaze u crkvu, moli me: — Velečasni, imam jednu molbu. Platit ću koliko treba, ako se to može. Želio bih da mi iz matice krštenih izbrišete ime kume moje kćerke. Ne želim da tamo piše njezino ime jer me teško uvrijedila. Ona je za mene zauvijek mrtva. — Pa zar i vi niste nikada nikoga uvrijedili? — upitao sam ga. Onako nisam i o tome ne želim govoriti. Ako može, može. Platit ću koliko treba . . . Mislim da komentar nije potreban.

Kako će čovjek u sebi podijeljen, u neprijateljstvu s mnogima, čak i s onim najbližim u kući, bez ljubavi u srcu, osjetiti zajedništvo djece Božje kad dođe u crkvu? Nije Krist uzalud kazao: »Ako doneseš svoj dar na žrtvenik i tu se sjetiš da ti brat ima nešto protiv tebe, ostavi svoj dar tu pred žrtvenikom, hajde i najprije se izmiri sa svojim bratom, te se vrati i onda prinesi svoj dar« (Mt 5,23—24).

Zajedništvo oltara, tj. Euharistije, mora biti nastavak zajedništva života, i obratno: zajedništvo života mora crpsti svoju snagu iz zajedništva oltara. Jedno bez drugoga ne može biti. Ako i postoji, onda to nije iskreno i pravo zajedništvo, nego izmišljeno i lažno koje svaki čas može pasti u vodu i nestati. Najasnije je to u župnim zajednicama koje uistinu slave Euharistiju. Tu je zajedništvo života mnogo čvršće. U zajednicama pak koje su podijeljene i nemaju životnog zajedništva, usahlo je i euharistijsko zajedništvo. Potrebno je stoga ostvarivati jedno i drugo zajedništvo, jer jedno ne ide bez drugoga. Teško je to ostvariti. Potreban je dug i strpljiv rad, nadasve uzoran život.

Bez istinskog zajedništva »euharistijsko slavlje dolazi u opasnost da ga ljudi jednostavno promatraju i doživljavaju kao neku za život beznačajnu, tajnovitu službu, koja ne izrasta iz jedne zajedničarske životne prakse kojoj Euharistija mora, s jedne strane biti životni i poticajni izri-

čaj, a život mora, s druge strane, to euharistijsko slavlje trajno pratiti i tvoriti mu sadržajno ozračje. Jer upravo zajedničarska praksa mora svima omogućiti, koji su u bilo kojem pogledu izgladnjeli, da zasite vlastitu glad.«²²

Današnji čovjek ipak u sebi nosi skrivenu ili očevidnu duboku potrebu za zajedništvom. Mnogi traže ostvarenje zajedništva u jedinstvu akcije, u udruživanju za određene ciljeve. Manifestacije na području sporta i razna društva najočitiiji su dokaz za to. Ipak jedinstvo akcije ne zadovoljava čovjekovu intimnu potrebu za zajedništvom. Čovjek to zajedništvo mora osjećati kao nešto što je egzistencijalno utemeljeno, što je prije njegovih želja, odluka, htijenja . . .

Euharistijski misterij konstatira u Crkvi novi temelj zajedništva. Taj misterij može sve ostale naravne temelje zajedništva oplemeniti i uzdići na jednu višu razinu. Solidarnost i zajedništvo utemeljeni na Euharistiji temelje se konačno na Bogu. Zajedništvo utemeljeno na Bogu ne zaostava razdore, ne razdjeljuje ljude već ih ujedinjuje u pravdi i ljubavi.²³

Čini se da je upravo tu velika šansa za Crkvu i naša velika nada. Tu je i razlog našeg ostajanja i na onim župama gdje je zajedništvo života i oltara zamrlo. Plodovi Kristove žrtve naime ne ovise o broju sudionika, jer je ta žrtva prinesena za sve ljude i njezini plodovi ostaju makar nitko ne sudjelovao u njoj. I na Kalvariji je bilo malo prisutnih. . . Trebat će vremena da ljudi pokušaju sve izvore dok ne osjete da je samo jedan pravi izvor vode žive. Ljubav koja jedina može povezati ljude, Božje milosrđe koje ih može obratiti, Euharistija koja ih može zasititi. To su temelji na kojima Crkva zida istinsko zajedništvo.

c) Štovanje Euharistije izvan mise

Štovanje euharistijskog misterija izvan mise imalo je također svoj povijesni razvoj. Nekada se to štovanje nije povezivalo sa sv. misom.²⁴ Koncilskom i pokoncilskom liturgijskom reformom ono se povezuje sa sv. misom: »Štujući Krista nazočnog u sakramentu, neka vjernici imaju na umu da Kristova prisutnost proizlazi iz žrtve i da je usmjerena prema pričesti sakramentalnoj i duhovnoj.«²⁵

»Neka se (vjernici) spomenu da molitva pred Kristom u sakramentu produžuje ono jedinstvo što su ga postigli u pričesti i obnavlja savez euharistijskog slavlja koji ih potiče da ga vladanjem i životom odraze.«²⁶ Da štovanje Euharistije izvan mise treba povezati s misom vidi se iz toga što kod kratkog izlaganja Presveto treba položiti na menzu oltara.²⁷

²² Služba Riječi, 77/1977, str. 26.

²³ Usp. F. Šeper, nav. mj., str. 22-24.

²⁴ Usp. J. Kolanović, nav. mj., str. 304-305.

²⁵ Sveta pričest i štovanje euharistijskog otajstva izvan mise, br. 80.

²⁶ Isto mj., br. 81.

²⁷ Usp. Uputa o štovanju euharistijskog misterija, br. 62.

Sve to govori jasno da Crkva danas želi povezati štovanje Euharistije sa sv. misom. Ona, dakle, ne dokida štovanja Euharistije izvan mise, kako su neki mislili. Naprotiv, Crkva to toplo preporuča: »Euharistija je izvor i vrhunac svega kršćanskoga života. Zato se toplo preporučuje privatna i javna pobožnost prema presvetoj Euharistiji izvan mise.«²⁸

Euharistiju treba štovati i izvan mise ne samo zato što je pod sakramentalnim prilikama Krist stvarno prisutan i izvan mise, nego i »zato da se proširi milost euharistijske žrtve na sve one koji nisu mogli u samoj žrtvi sudjelovati«.²⁹

U našoj pastoralnoj praksi susrećemo, osobito kod starijih vjernika, veliku privrženost prema raznim oblicima štovanja Krista u Presvetom sakramentu. Nailazimo i na takve koji u euharistijskim procesijama nastoje biti što bliže baldahinu i zanosno pjevati, a jedva će se jednom na godinu pričestiti. Čak i tzv. javni grešnici znaju obući »tonige« za procesiju ili otklečiti svoj sat pred Presvetim za vrijeme četrdesetsatnog klanjanja. Bez sumnje, to treba cijeniti jer iza tih pobožnosti stoji duga tradicija. Nećemo nikoga tjerati iz crkve, ali će trebati dosta vremena dok se ljudi pouče u duhu koncilskih i pokoncilskih smjernica i dok prihvate sve nove liturgijske propise. Kad shvate širinu euharistijskog misterija, onda će i u svom životu mnoge stvari mijenjati.

Koliko je Crkvi u naše vrijeme stalo da se euharistijska baština sačuva, vidi se iz opomena Pija XII. i Pavla VI. Pio XII. je opomenuo biskupe: »Nemojte dopustiti da se pod izlikom liturgijske obnove ili ležerno govoreći o isključivoj uspješnosti i dostojanstvu liturgijskih obreda crkve zatvaraju, kako to neki čine, u vrijeme koje nije određeno za javnu službu i da se zanemari adoracija i pobožni euharistijski pohodi... Koji tako rade, donose otrovane plodove i nanose najveću štetu kršćanskoj pobožnosti jer nastaju iz bolesnih ogranaka zdravog stabla. Stoga ih treba odsjeći da bi sok živog stabla mogao uroditi slatkim i najboljim plodovima.«³⁰

Pavao VI. naglašava: »Neka vjernici kroz dan ne propuste pohoditi Presveti sakrament, koji treba čuvati u crkvama na uzvišenom mjestu uz najveću počast prema liturgijskim propisima, jer je pohod dokaz zahvalnosti, zalog ljubavi i izraz dužnog klanjanja prisutnome Kristu Gospodinu.«³¹

U vezi s tim V. Merćep zaključuje: »Vjekovno iskustvo pokazuje da je privatna euharistijska pobožnost najbolja garancija ne samo za živu vjeru u stvarnu Kristovu prisutnost pod prilikama kruha i vina već i za sabrano, pobožno i odgovorno sudjelovanje u svetoj Misi. Tko okružuje svetohranište živom vjerom, žarkom ljubavlju i toplom molitvom, taj se

²⁸ Sv. pričest i štovanje euhar. otajstva izvan mise, br. 79.

²⁹ T. Šagi — Binuč, **Pogovor** Uputi o štovanju euhar. misterija, str. 48.

³⁰ Mediator Dei, AAS 39 (1947) 584-585.

³¹ *Mysterium didei*, AAS 57 (1965) 771.

neće vladati na oltaru nesabrano i ravnodušno. Tko se pak bude trudio da s dubokim poštovanjem pristupa prema Kristu na oltaru, tome neće biti teško da se kroz dan zadrži kod istog Spasitelja u klanjanju, zahvalnosti i u razgovoru.«³²

Mi smo u ovim našim krajevima zatekli bogatu baštinu euharistijske pobožnosti, kakva se rijetko gdje može naći: velike i male euharistijske blagoslove, euharistijske procesije kroz mjesta, kroz crkvu i oko crkve, prigodna i četrdesetsatna klanjanja, nedjelje Sakramenta, bratovštine Presvetog sakramenta, mnoge pobožnosti, devetnice, molitve, napjeve i običaje koji su se obavljali pred izloženim Svetoostajstvom. Crkva živo preporuča da se ta baština čuva. Istina, treba je pročistiti, oplemeniti, približiti današnjem čovjeku, ali ne nikako dokinuti. Iza svake takve pobožnosti ili liturgijskog čina stoje vjekovi. Ljudi to osjećaju. U provođenju liturgijske reforme nekada nailazimo na poteškoće i protivljenje naših vjernika, dapače i onih oltaru najbližih, koji nas svake nedjelje slušaju. Moramo ih razumjeti. Oni osjećaju da sve to moraju čuvati više nego svećenik, jer svećenici se mijenjaju a oni uvijek ostaju da sačuvaju ono što su i sami od drugih primili. Zato treba mnogo takta, razumijevanja i vremena u tim reformama. Brzina i nestrpljivost najveći su neprijatelji uspješnog rada. Bit će nekada i lomova, nesporedazuma, poteškoća, ali i to je dio našeg služenja Kristu i Crkvi, pa i to treba podnijeti.

Euharistijski blagoslovi daju se odlično nadopuniti čitanjima Svetog pisma, kratkom homilijom, klanjanjem u šutnji i molitvenim zazivima.

Četrdesetsatno klanjanje, koje je u mnogim župama tradicionalno, treba zadržati i popuniti odgovarajućim čitanjima, homilijom, ispitom savjesti. Ako nije moguće za neko vrijeme osigurati dovoljan broj klanjalaca, može se napraviti prekid za to vrijeme, pa s klanjanjem nastaviti onda kad većina župne zajednice može sudjelovati.

Procesije unutar crkve su dokinute, ali, ako se mogu obavljati kroz mjesto i ako sudjeluju zajednica, treba ih zadržati, ili barem u te dane u poslijepodnevnim satima obaviti klanjanje kako bi ljudi osjetili da nisu ništa izgubili.

³² V. Merćep, nav. mj., str. 254.